Коцулим М.М., Онищук Я.В.
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ФІЗИКИ

Питання світогляду як проблеми досліджувалися у роботах В. Баштового, Г. Голіна, С. Гончаренка, О. Ляшенка, В. Мощанського, В. Мултановського, В. Разумовського та ін. Головною умовою розв'язання цієї проблеми науковці вважають систематизацію фундаментальних теорій фізики, принципів глобального еволюціонізму, самоорганізації і саморозвитку та уявлень про єдину картину світу в освітній галузі «Природознавство».

З аналізу літературних джерел відомо, що формування світогляду в учнів стикається з деякими протиріччями, одними з яких є:

- ускладнення знань про світ, що поширюються інтеграцією природничо-наукового і гуманітарного знання та рівнем підготовки учнів;
- високим світоглядним потенціалом навчального курсу сучасної фізики і необхідністю розробки педагогічних умов підвищення ефективності розвитку світогляду учнів в освітньому процесі сучасної школи [4].

Світогляд [2, с. 454] – це узагальнююча система поглядів людини на світ у цілому, на місце окремих явищ у світі і на своє власне місце в ньому, розуміння й емоційна оцінка людиною сенсу її діяльності і долі людства, сукупність наукових, філософських, політичних, правових, моральних, релігійних, естетичних переконань та ідеалів людей.

Під світоглядом розуміють систему принципів, знань, ідеалів, цінностей, надій, вірувань, поглядів на сенс і мету життя, які визначають діяльність індивіда або соціальної групи та органічно включаються у людські вчинки й норми поведінки [3, с. 569].

У світогляді слід розрізняти його інтелектуальну та емоційну складові. Інтелектуальна компонента світогляду охоплюється поняттям світорозуміння. Останнє досить стійке, тому що включає в себе систему точних знань про світ: закони, теорії, принципи, регулятиви [1, с. 12].

Емоційна складова світогляду відображена поняттями «світовідчуття» і «світосприйняття». Світовідчуття є первинним елементом, що з'єднує суб'єкт (людину) і об'єкт (світ). Світовідчуття сприяє безпосередньому чуттєвому контакту людини і світу. Воно є ніби перетворенням «енергії зовнішнього подразника у факт свідомості». Це той місток, завдяки якому елементи навколишнього світу проникають у людську суб'єктивність. Світовідчуття представляється досить динамічно, різноманіттям і перепадом почуттів і настроїв [1, с. 13].

Світосприйняття передбачає цілісне відображення ситуацій, подій у вигляді наочних образів і уявлень. Воно забезпечує чуттєве орієнтування людини в

навколишньому світі і дуже залежить від мотиваційної сфери. Світосприйняття може наповнювати себе з різних джерел: це враження від природи, творів мистецтва, сфери спілкування, мовного середовища, безпосередньої життєдіяльності. Світосприйняття має ефектне емоційне забарвлення і може бути в тій чи іншій мірі упередженим [1, с. 13].

Важливе значення у формуванні світогляду учнів мають природничі науки. Оволодівши певними знаннями природничих понять та ідей, вони з упевненістю можуть пов'язувати їх зі структурою фізичної науки, закономірностями її розвитку та методами. Поєднання фізики з основними природознавчими поняттями та ідеями викликане сучасним станом та розвитком фізичної науки.

Поєднуючи традиційний підхід з інноваційним (використання засобів мультимедіа) як приклад розглянемо питання «Корпускулярно-хвильовий дуалізм». Теорія Максвелла добре пояснює поширення світла, його відбивання, заломлення, інтерференцію, дифракцію і поляризацію (рис. 1), але вона не здатна пояснити явища, які відбуваються під час взаємодії світла з речовиною (рис. 2).

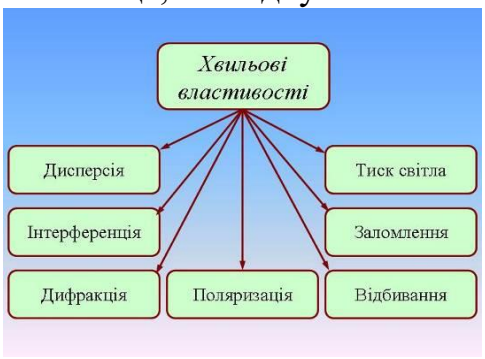

Рис. 1. Хвильові властивості світла

Рис. 2. Корпускулярні властивості світла

На завершення учителю необхідно переконати учнів у діалектичній єдності хвильових і квантових властивостей світла (рис. 3).

Рис. 3. Пояснення корпускулярно-хвильового дуалізму

Отже, курс фізики для учнів дає початкові знання, необхідні в подальшому

для формування теоретичних узагальнень про матеріальність світу, про закономірний характер явищ природи, про пізнаваність світу в світлі природничо-наукової теорії пізнання. Ці узагальнення в курсі фізики середньої школи для учнів слугують формуванню світогляду.

Література

1. Лешкевич Т.Г. Философия: курс лекций / Т.Г. Лешкевич. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 240 с.
2. Философская энциклопедия: в 5 т. / Глав. ред. Ф.К. Константинов. – М.: Сов. энциклопедия, 1964. – Т. 3. – 584 с.
3. Філософський енциклопедичний словник / Наук. ред. Л.В. Озадовська, Н.П. Поліщук; НАН України, Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди. – Київ: Абрис, 2002. – 744 с.
4. Silveystr A. Future teachers of chemistry and biology have forming of natural scientific world view in a course physics / A. Silveystr // Scientific issue of education, knowledge, law and management. – 2015. – №1 (9). – P. 252–265.

Рекомендує до друку
науковий керівник **доцент Анатолій Сільвейстр**